

klico, ki pa se začne dolgočasiti ob idealno nepraktičnem in nerodnem možu ter se vda — pijači. Kavčič je nekaj časa ne more pogledati, potem zopet pomirjenje in še bolj slepa ljubezen — namreč v Kavčičevem nemožatem srcu. Ta idealna ljubezen sproga žalostne postave gre tako daleč, da mora zaljubljeni soprog nemudoma plačati znaten dolg svoje goljufive in pijane žene; to je gotovo huda skušnjava! Pa naj bi jo prebil ljubeznivi Kavčič, a da mu gre na limanice izkušeni trgovec Zabukovec, ki ima doma ženo in otroke, to je pa že preveč idealizma skupaj. Sploh kake skrajnosti: tam Ignacij Brumen — satan, tu Kavčič in Zabukovec — angelca! Zabukovec namreč posodi Kavčiču potrebno vsoto, ki jo je inkasiral za gospodarja, in postane tako — defraudant. Kavčičev krmežljavi idealizem nas ne more ogreti, Zabukovca smo doslej vsaj spoštovali kot skrbnega glavarja družine in pridnega delavca, ali pa nas bo pretresla katastrofa lahkomišelnega defraudanta, dasi je to storil za prijatelja, to je drugo vprašanje. In na tem sloni vse. Zato skoraj obžalujem starega Volca, da mu gre to tako do srca in da jemlje revolver k postelji; mar naj bi šel k spovedi in še več dal za maše in vbogajme. Brez šale; če smo v začetku Volcu instinktivno vse hudo želeli, na koncu ga ne bomo tako brezpogojno obsojali, to pa gotovo ni dobro znamenje za pisateljevo psihologično karakteristiko.

Dr. Ivan Merhar.

Testament. Narodna igra s petjem v štirih dejanjih. Po romanu Janka Kersnika spisal Janko Rozman. Pevske točke priredil Emil Adamič. V Ljubljani 1906. Založil L. Schwentner. Mala osmerka. Strani 91. (Cena 1.40 K, po pošti 1.50 K).

Po lanski uprizoritvi „Testamenta“ se glediška kritika ni ravno neugodno izrekla o tej igri in tudi občinstvo je ni naravnost odklonilo. Naglašalo se je, da je sicer še negotovna, da se pa utegne stalno obdržati na odru, ako se odpravijo nekateri stvarni in tehniški nedostatki, zlasti pa korenito predela njen konec. Vsa ta mnenja je dramaturg vestno vpošteval, ko je priredil igro za natisk, in reči moramo, da je napravil delce, ki se lepo čita in se bo najbrž tudi na odru dobro obneslo.

Dramaturg se tesno oklepa Kersnikovega romana na vseh onih mestih, kjer je našel dovolj dramskega dejanja; pa tudi vsebine ni znatno izpreminjal. In to je tudi prav. Pač nastopa v igri Topolščakov sin Andrej, dočim je v romanu samo omenjen. To izpremembo smo videli že pri uprizoritvi in bili smo ž njo zadovoljni. Bili bi pa še bolj, ko bi Andrej manj deklamoval in bolj aktivno posegal v igro. Po našem mnenju bi bila drama zelo mnogo pridobila na efektu, ko bi tudi Andrej bil zapleten v kako ljubavno afero. Tako bi vsaj poznali konkreten razlog, zakaj da je šel iz lemenata, dočim je v igri navedeni malo verjeten, ali vsaj zelo meglen.

Nekaj čisto novega pa je, da nastopata Metka in Gotard že v prvem dejanju, dočim smo ju pri lanski uprizoritvi videli šele v drugem. In ta preosnova je bila srečna misel, ker ž njo ni samo prvo dejanje mnogo pridobilo, ampak je važna za ekspozičijo cele igre. Sploh se je dramaturg, kakor je videti, oklenil Metke z veliko ljubeznijo in ji skušal odmeriti kolikor mogoče veliko vlogo. Vendar pa, da bi bila junakinja, za to je njen značaj premehek in njena vloga preveč pasivna. To je že res, da je ona tista oseba, za katero se bije boj; vendar se „bori“ zanjo pravzaprav le samo Gotard, ako smemo pri njem sploh o kakem boju govoriti, dočim gre Topolščaku samo za denar in za Metko preklicano malo ali pa nič. Prva oseba igri je in ostane kmetijski bahač Miklavž Topolščak. On je mož lastne inicijative in markantnih potez, ki mu je zdaj, ko je začelo pokati v nje-

govem gospodarstvu, vsako sredstvo dobro došlo, samo da se vzdrži na svojem bahaškem višku. Seveda ta vseskozi dobro orisani in dosledno izvedeni značaj Topolščakov ni tolikanj zasluga dramaturga kot Kersnikova, kar velja še tudi o nekaterih drugih vernih prizorih, ki jih je bilo treba iz romana samo posneti, tako n. pr. v drugem dejanju pogovor med Tomažem in Klandrom in v tretjem epizoda o sodnikovih rakcih, ki brezdvomno vzbude pri poslušalcih mnogo neprisiljenega smeha.

Za nas, ki poznamo naše kmetско življenje, je nenaraven prizor v tretjem dejanju, kjer fantje beže pred Klandrom. To pač niso naši slovenski fantje, zlasti ne, kadar prihajajo po odkupnino za „najlepšo rožo, ki cvete v njih vrtu“. Tedaj jih ne bo pripravil v strah noben klatež, tudi ne, ko bi morala kri v curkih teči in črepinje pokati. Seveda uvidimo namen dramaturga, da je hotel lumpa Klandra naslikati tudi kot nasilneža, ki se ga vse boji. Vendar na račun realnosti bi se to ne bilo smelo zgoditi. Ker pa je za celotno igro ta prizor malopomemben, zato tudi splošnega vtiska omenjena hiba ne more pokazati, posebno ne, ker se pri predstavi lahko obrne od nje pozornost gledalcev s karikiranjem.

Lastno delo dramaturga je pa oris duševnega boja, ki ga bije Topolščak v izpremeni tretjega dejanja, in ta je psihološko fino pogoden. Če se bo igralec znal vglobiti v svojo vlogo, doseže gotovo efekt pri gledalcih. Isto velja tudi o kontrastu v četrtem dejanju: obup Topolščakov in veselost svatov sta očrtana tako plastično, da bi ne mogla biti bolje,

Izvestno največjo preglavico je delal našemu avtorju konec drame. Roman ga je tukaj pustil popolnoma na cedilu. Je pač mnogo lažje, primerno končati pripovedno delo nego igro. Omenili smo že, da je pri lanski uprizoritvi ravno zaključek najmanj ugajal. Zato se je moral korenito izpremeniti in tako se je tudi zgodilo. Drama se končuje sedaj naravno, dasi ne bogve kako izrazito. Jasno nam pa ni, kaj naj pomenijo končne besede Andrejeve, govorjene očetu: „Glejte, upanje prihaja!“

Slednjič naj še opozorim na lapsus, ki se je vtihotapil na strani 64., kjer se dvakrat rabi napačni akuzativ „krča“.

Dr. V. Korun.

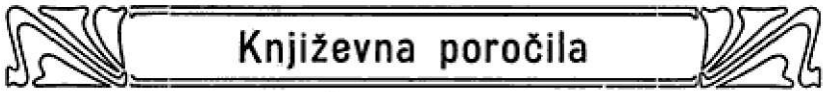
„**Naš dom**“. Zbirka povesti, pesmi in narod. blaga, zanimivosti itd. VI. zv. Cena 50 vin., po pošti 10 vin. več. Celje, 1. 1906. Izdala in založila zvezna trgovina.

Vsebina tega zvezka je sledeča: 1. Pevčevo srce. Ruski spisal kn. Fedor Kosetkin - Rostovski. Poslovenil Halka. 2. Krvava svatba v Kijevu. Spisal Sacher-Masoch. Prevedel J. V. 3. Prijatelj Lovro. Hrvaški spisal Avgust Šenoa. Poslovenil Janko Bratina.

Makso Pirnat: Juri baron Vega, slovenski junak in učenjak. Izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celovcu. 1906. — Knjižica je ponatisk iz Koledarja Družbe sv. Mohorja za leto 1906.; ž njo je rešen pozabnosti točni in poljudno pisani životopis učenega Vege, ki smo ga čitali lani. — Razen neposredno interesovanim krogom se priporoča knjižica v nakup posebno šolskim in šolarskim knjižnicam. — Cena ji je za člane „Družbe sv. Mohorja“ 30 vinarjev, za nečlane 40 h.

Ksaver Šandor Gjalski. Za materinsku riječ. Slike iz četrdesetosme godine. U Zagrebu (Gj. Trpinac) 1906. — K 5.—

„Za materinsko besedo“ — to je naslov knjigi in misel, ki leži v tem geslu, je zlata nit, vežoča mnogoštevilne prizore tega menda najdaljšega pripovednega spisa jugoslovanskega. Snov sama vpliva tudi na obliko in podajanje. Ni mi znan beletristen spis, ki bi v njem bilo toliko govorov kakor tu in toliko poročil o go-

Književna poročila

Pav. Flerè, Babica pripoveduje . . . S 4 slikami. — V Ljubljani 1913. — Natisnila in založila „Učiteljska tiskarna“. 8°, 44 str. Cena ?

Drobna, lična knjižica, po obliki slična Ganglovim, Rapetovim in Slapšakovim spisom za mladino, a ne po vsebini. Deset pravljic je v njej; babica jih pripoveduje mladini. Vsa snov pa je zajeta iz narodnih pripovednih pesmi v Štrekljevi zbirki, ali z drugimi besedami: Flerè pripoveduje v prozi, kar hrani narodna pesem v vezani besedi. Dejal bi, da naj bi se rajši dotične narodne pesmi, če treba v opiljeni in prikrojeni obliki, ponatisnile kot mladinska zbirka, kakor da se prvotna vezana dikcija rahlja in razgrinja v otroško prozo. Vsaj po našem okusu se čuje n. pr. sirota Jerica v pesniški obliki tako iskreno-naivno, da ji ni treba prozaične parafraze. S tem pa ni rečeno, da Flerè kot dober poznavalec otroške duše ni pogodil primerne tona v pričujočih pravljicah. Le zadnji dve, „Svatbe v gozdu“ in „Snubec polž“, bi bili lahko izostali; personifikacij dreves otrok ne more dobro pojmovati, še manj pa, kako se drevesa med seboj ženijo, in polž kot snubec je silno žalostna postava, dasi „je objestno poskakoval (!) po tleh“.

Že o drugi priliki smo omenili, da je treba tudi v mladinskih spisih vestno paziti na jezikovne in pravopisne pravilnosti. Tako n. pr. so nepravilne nedoločne oblike: svet Erazem (11), svetnikov železen bič (11), blažen mož (10), ko se je že prej o njem govorilo; „ker“ običajno ne uvaja samostojnih glavnih stavkov, zato imamo „zakaj“ (po Levcu kot edino pravilno) in „kajti“. Hibe so tudi *okolu*, *zaduhteti*, *natančnejše*; nedosledno je: do *sodnjega* dne, a takoj na to: po *sodnem* dnevu (8). — M. Gasparijeve slike bodo ugajale, posebno na str. 12; oblak, ki na njem spi mrtva sirotica (str. 30), je preveč gost, tako, da spominja na mehko pernico.

J. Wester.

Kjer ljubezen, tam Bog. Igra v enem dejanju. Po Leva Tolstega povesti spisal F. Milčinski. Ljubljana 1913. Založil L. Schwentner. M. 8° 38 str. Cena 50 v.

Med Leva Tolstega „Ljudskimi pripovedkami“ čitamo legendasto povest „Kjer ljubezen, tam Bog“ s tole vsebino: Živel je v mestu čevljar Martin Avdjejič v kletni sobici z edinim oknom na ulico. Znancev je imel obilo. Redkokateri par čevljev v okolici ni bil vsaj enkrat ali dvakrat v njegovih rokah. Dela je bilo mnogo, zakaj Avdjejič je delal trpežno in ni preveč zahteval. Bil je vedno dober človek; na stara leta pa se je začel še bolj približevati Bogu. Že takrat, ko je bil še pri mojstru pomočnik, mu je umrla žena. Po ženi mu je ostal triletni Kapitoška, starejši otroci so vsi že preje umrli. Jedva je fantič odrasel in jel očetu pomagati, je Kapitoško pograbila bolezen in je moral umreti. Pokopal je Martin sina in obupaval tako, da je začel nad Bogom godrnjati. Taka otožnost se je lotila Martina, da je večkrat prosil Boga smrti in mu očital, zakaj ni vzel njega, starca, temveč njegovega ljubljenega edinega sina. Nehal je Avdjejič celo hoditi v cerkev. Nekoč je prišel k njemu od Trojice rojak, starček, ki je romal že osmo leto. Razgovoril se je z njim Avdjejič in mu jel tožiti svoje gorje. Starec ga je tolažil, ga vračal k Bogu in mu velel: „Kupi si evangelij in čitaj, tam spoznaš, kako naj Bogu živiš.“ Ta beseda je padla Avdjejiču v srce. Šel je še istega dne in si kupil novi zakon z debelim tiskom in je začel čitati, in storilo se mu je tako dobro v duši, da je čital vsak dan in vsak večer. In čim več je čital, tem bolj je pojmoval, česa hoče Bog od njega in kako je treba Bogu živeti, in bilo mu je

vedno laže in laže pri srcu. Njegovo življenje je postalo tiho in radostno. Zarana je sedel k delu, snel svetilko s kljake, jo postavil na mizo, potegnil s police knjigo, jo odprl in sedel k čitanju. Zgodilo se je nekoč, da je čital Martin v pozno noč v evangeliju: „vsakomur, kdor te prosi, daj in od tistega, ki jemlje tvoje reči, ne tirjaj nazaj“ in se je zamislil. Čital je znova in prišel do mesta, kjer govori evangelist o bogatem farizeju, ki je povabil Gospoda k sebi v goste in o ženi grešnici, ki je vse drugače sprejela Gospoda. „Farizej je mislil samo na sebe“, je premišljeval Martin, „tega pa ne, da bi mislil na gosta. In kdo je bil ta gost? Sam Gospod. Če bi prišel k meni, ali bi storil tudi jaz tako?“ Premišljeval je Avdjejič in zadremal. „Martin!“ je nenadoma zašumelo nad njim. Martin se je vzdramil iz spanca. „Kdo je?“ je vprašal in se obrnil in pogledal na duri — nikogar ni bilo. Zadremal je zopet. Kar je začul celo jasno: „Martin, hej, Martin! Glej jutri na ulico, pridem!“ Martin se je prebudil, dvignil se s stola in ni vedel, ali je slišal v spanju ali zares te besede. Legel je spat. Zjutraj ob zori je Avdjejič vstal, pospravil po izbi in pristavil zajterk. Pa so k njemu prišli z mrazovite ceste starček Štjepanič, bivši vojak, ki je zdaj kot pomočnik sosedovega hlapca grebel sneg; slabo oblečena ženska s sestradanim jokajočim dojenčkom, ki so ji bili moža vojaka poklicali bogve kam, da se je revica morala preživljati ob dobroti tujih ljudi, in stara branjevka z dečkom, ki se je nad njim znašala, ker ji je bil iz koša pograbil jabolko. In vse je bil gostoljubno k sebi pozval s ceste, jim postregel s svojim revnim bogastvom in jim nasitil telo in dušo. Vsem je pravil o svojem snočnjem čudežnem doživljanju in o svojem pričakovanju, in ves dan je moral misliti na tisti glas, ki ni vedel o njem, ali se mu je le sanjalo, ali ga je bil slišal zares. Prešel je dan in je prišla noč. Martin je prižgal luč in potegnil s police evangelij. Hotel je odpreti knjigo na tistem mestu, kjer si je bil včeraj založil odrezek kože, a odprla se je na drugem mestu. Ko je odprl evangelij in se jedva spomnil včerajšnjih sanj, se mu je zazdelo, kakor bi se nekdo gibal in prestopal z noge na nogo za njegovim hrbtom. Ozrl se je in videl: zares stoje ljudje v temnem kotu, a ne more razločevati, kdo so. In glas mu je šepnil na uho: „Martin, Martin! Ali me nisi spoznal? Saj sem to Jaz!“ Iz temnega kota je stopil Štjepanič, nasmehnil se je in se izgubil kakor oblaček in ni ga bilo več. „In to sem Jaz,“ je rekel glas. Iz temnega kota je stopila žena z dojenčkom in zgodilo se je kakor prej. In potem stara branjevka in deček z jabolkom in sta se zasmehljala in izginila. Avdjejevičeve duše se je polotilo veselje, prekrižal se je, nataknil očali in jel čitati evangelij tam, kjer se je odprl: „Karkoli ste storili enemu teh najmanjših mojih bratov, storili ste meni.“ In razumel je Avdjejič, da ga sanje niso ukanile in da je zares prišel k njemu tega dne njegov Rešitelj in da ga je on zares sprejel. — Tolstoj je kakor pripoveduje v predgovoru k tej zbirki sam, tudi to povest napisal „ljudem na korist“, sodeč, da je v soglasju s Kristovimi nauki in vsled tega dobra in resnična. „Resnice namreč ne piše tisti, ki samo opisuje, kako se je reč dogodila in kaj je storil ta in kaj je storil oni človek, temveč tisti, ki pokaže, kaj ljudje delajo dobro, to je soglasno z voljo božjo, in kaj slabo, to je proti volji božji. Slovstvena dela so dobra in potrebna, kadar kažejo, kar bi moralo biti, kadar ocenjujejo dobro in slabo, kadar kažejo ljudem edino v življenje vodečo ozko pot volje božje.“

Milčinski je to povest preobrazil v enodejansko dramo, ker ga je vzgojna snov morala mikati kot dobrosrčnega skrbnika za izprijeno in neizprijeno mladino in ga osvojiti kot za vse dobro in lepo dovzetnega pisatelja. S to svojo enode-

janko nikakor ni hotel ustvariti vzgledne drame, ki naj bi našo dramsko literaturo obogatila z vsega zavidanja vrednim biserom, marveč je v vsej skromnosti nameraval edino-le to, diletantskim, zlasti pa mladinskim odrom pokloniti lahko vprizorljivo igrico, ki ji je poglaviti namen, v lepi obliki neprisiljeno blažiti srca in jih vnemati za dejansko ljubezen do bližnjika. Njegovo delce je toplo pozdraviti, saj nam manjka boljših vzgojnih mladinskih iger za odre, ki niti ne razpolagajo z bogato scensko opremo, kakršno zahtevajo običajne igre za mladino, niti nimajo zadostnega števila sposobnejših igralskih moči. Milčinskega enodejanko more vprizoriti vsak odrček, ki ima na razpolago svetlobni reflektor, da z ostrimi žarki obsvetli prikazni Gospoda in koncem igre prikazni Avdjejičevih gostov. Drugod, zlasti v Švici, so z vzgojnimi mladinskimi igrami za diletantske, osobito dijaške odre bogato založeni, pri nas je te vrste dramska literatura še v povojih. Če enodejanka „Kjer ljubezen, tam Bog“ ob svoji prvi vprizoritvi na ljubljanskem deželnem odru početkom novembra prošlega leta v družbi Hauptmannove „Hanice pot v nebesa“ ni imela pravega uspeha, so to zakrivali nedostatki v igri sami, ki jih je Milčinski v sedaj tiskani knjižici domalega odstranil; zlasti pa jo je zagrešil režiser in predstavitelj čevljarja Martina, ki je narekovani počasni tempo v besedi in kretanju tako zavlačeval, da je gledalcem v resnici moral postati dolgčas. Od Leva Tolstega podane povesti Milčinski ni naprosto odel v dvogovorno obliko, marveč je iz lastnega dodal nekaj prizorov in to in ono potezo. Dočim so se v rokopisu, po katerem se je vršila omenjena prva vprizoritev, v povesti opisane dogodivščine odigravale zdržema od večera do naslednjega večera, tako da se je torej dejanje, ki zahteva razdobje najmanj 24 ur, pred očmi gledalcev počelo in skončalo v dobri pol uri, je Milčinski to nemožnost sedaj spretno odpravil s tem, da veli ob sklepu dogodkov prvega večera za kratek čas spustiti zastor, in da se dogodki naslednjega dne ne začno že koj s prvo zoro, marveč šele krog poldneva, s čimer je izdatno ustrezno gledalčevi časovni iluziji. Enoličnost biblijskih mehkobnih zgodb ugodno prekine hrupni prizor s porednim dečkom, ki je pobegnil pred branjevko, čije zgovornost donaša v igro prav tako dobrodošlo izpremembo. Jezik je lep, odbran in mehak, stavki so kratki, kakor jih govore neuki in nezgovorni ljudje, govorica je skoz in skoz primerna značajem in situacijam. Na mesto Kapitoške je stopil Mitja. Globoko učinkujejo raz oder prikazni, ožarjene z mistično svetlobo, splohi je dojem evangeljske spokojnosti neodoljiv, ako ga ne razsekava zavlačevanje igralcev, v kar jih kaj lahko zavede potrebni počasnejši tempo. Strožja kritika bi morala knjižici očitati, da se Martin iz apatičnega nevernika, ki se hoče iz obupa nad sinčkovo smrtjo obesiti, po vplivanju sosedovih in romarjevih tolažečih in bodrilnih besed vse prehitro prelevi v pobožnovernega izvrševalca Gospodovega evangelija. Povest daje za to izpreobrnitev dovolj časa, da se razvije stopnjema, v drami pa je preobrat storjen v enem samem večeru in skoro skokoma: ko je prišel romar, se je Martin ravno hotel obesiti, ko romar odide, podarivši mu sv. pismo, je Martin spravljen z Bogom in svetom. Toda tega psihološkega nedostatka si gledalci diletantske mladinske vprizoritve najbrž ne bodo postali svesti, vsaj v toliko ne, da bi jim mogel skvariti dobrodejni dojem, ki izhaja iz tihe poezije evangeljske ljubezni. Strožjo kritiko tudi ne zadovoljujejo daljši samogovori, ki pa se jim je bilo spričo zgoraj zadosno očrtane snovi seveda težko ogniti. Kar je pisatelj oklenil z oglatimi oklepaji, se more pri vprizoritvi brez kvari izpustiti. Vloge (7 oseb) scenično enostavne enodejanke, ki traja pol do tričetrt ure, morejo prav tako kakor odrasli igrali tudi zrelejši in spretnješi šolarji.

Fr. Kobal.